

ИНИЦИЈАТИВА ЗА ИНТЕГРАЦИЈУ МЕНСТРУАЛНОГ ЗДРАВЉА И ПРЕВЕНЦИЈЕ МЕНСТРУАЛНОГ СИРОМАШТВА У СТРАТЕГИЈУ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ СЕКСУАЛНОГ И РЕПРОДУКТИВНОГ ЗДРАВЉА У РЕПУБЛИЦИ СРПској 2019–2029. ГОДИНЕ И ПРИПАДАЈУЋИ АКЦИОНИ ПЛАН

За: Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске

Датум: 04. август 2026. године

Подносиоци иницијативе:

- Фондација „Удружене жене“ Бања Лука
- ЈаБиХЕУ Сарајево
- Удружење „Дигнитет“ Мостар

ПРЕДМЕТ ИНИЦИЈАТИВЕ

Организације цивилног друштва предлажу Министарству здравља и социјалне заштите Републике Српске да, у оквиру процеса унапређења **Стратегије за унапређење сексуалног и репродуктивног здравља у Републици Српској 2019–2029. године**¹, интегрише област менструалног здравља и превенције менструалног сиромаштва кроз:

- увођење дефиниција менструалног здравља и менструалног сиромаштва у стратешки оквир;
- дефинисање мјера за унапређење доступности информација, едукације и здравствене подршке;
- развој активности усмјерених на смањење стигме и предрасуда повезаних са менструацијом;
- успостављање механизма за доступност менструалних хигијенских производа, посебно за дјевојчице и жене из социјално осјетљивих категорија;
- успостављање система праћења, прикупљања података и извјештавања о показатељима менструалног здравља.

Предлаже се да се у припадајућим Акционим плановима дефинишу конкретне активности, одговорне институције, рокови реализације, индикатори успјеха и механизми праћења спровођења мјера.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Менструално здравље представља важан аспект сексуалног и репродуктивног здравља, јавног здравља, родне равноправности и људских права. Оно подразумијева могућност да дјевојчице и жене управљају менструалним циклусом на сигуран и достојанствен начин, уз приступ информацијама, здравственој подршци, адекватним санитарним условима и менструалним хигијенским производима.

¹ https://ba.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/strategija_za_unapredjenje_srz_u_republici_srpskoj_2019-2029.pdf

Менструално сиромаштво представља ограничен приступ менструалним производима, информацијама и условима неопходним за достојанствено управљање менструацијом. Овај проблем има директне посљедице на здравље, образовање, социјалну укљученост и равноправно учешће дјевојчица и жена у друштву.

Иако је менструација природан биолошки процес, економске препреке, недостатак едукације, стигма и одсуство институционалних механизма подршке могу довести до изостанка из школе, нарушавања здравља и повећања социјалних неједнакости.

Стратегија за унапређење сексуалног и репродуктивног здравља у Републици Српској 2019–2029. године представља кључни стратешки оквир у овој области, али не препознаје менструално здравље као посебну област дјеловања. У постојећем документу нису дефинисане мјере које се односе на доступност менструалних производа, едукацију, смањење стигме, подршку дјевојчицама које се суочавају са менструалним сиромаштвом и системско праћење стања.

Интеграцијом овог питања у Стратегију и припадајуће акционе планове омогућио би се системски институционални одговор кроз повезивање здравственог, образовног и социјалног сектора, дефинисање конкретних мјера и развој одрживих механизма подршке.

ПРИЈЕДЛОГ МЈЕРА ЗА ИНТЕГРАЦИЈУ У СТРАТЕГИЈУ И АКЦИОНЕ ПЛАНОВЕ

1. Институционално препознавање менструалног здравља

Увођење појмова менструалног здравља и менструалног сиромаштва у стратешке документе и јачање међусекторске сарадње између здравства, образовања и социјалне заштите.

2. Едукација и смањење стигме

Развој едукативних програма и материјала за школе, здравствене раднике и стручне службе ради унапређења знања и смањења друштвених предрасуда.

3. Унапређење доступности менструалних хигијенских производа

Развој механизма подршке за дјевојчице из социјално осјетљивих категорија и увођење пилот програма доступности менструалних производа у образовним установама.

4. Праћење стања и прикупљање података

Укључивање показатеља менструалног здравља у релевантна истраживања и успостављање система праћења напретка.

ПРИЈЕДЛОГ БУЏЕТСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ

Као једна од конкретних мјера предлаже се разматрање успостављања посебне буџетске линије за обезбјеђивање менструалних хигијенских производа у средњим школама у републици Српској, као дијела политика усмјерених на унапређење менструалног здравља, образовне једнакости и социјалне инклузије.

Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске, на почетку школске 2024/2025. године средње школе у Републици Српској похађало је **35.118 ученика**², при чему је број ученика и ученица приближно изједначен. На основу овог званичног податка, процјењује се да број ученица у средњим школама износи око **17.500**. Уколико би се увела мјера обезбјеђивања једног паковања менструалних хигијенских производа мјесечно за сваку ученицу током **10 мјесеци школске године**, уз просјечну цијену од **2,85 КМ по паковању**, процијењени годишњи трошак би износио: **17.500 ученица × 2,85 КМ × 10 мјесеци = 498.750 КМ**, односно приближно **500.000 КМ годишње**. Ова мјера представља финансијски изводљиву инвестицију у унапређење менструалног здравља, смањење образовних неједнакости и јачање социјалне укључености дјевојчица у Републици Српској.

Реализација ове мјере могла би се спроводити кроз образовне установе путем:

- постављања диспенсера у женским школским тоалетима;
- доступности производа кроз школске амбуланте, педагошке службе или стручне службе;
- обезбјеђивања резервних залиха у школама.

² https://rzs.rs.ba/static/uploads/saopstenja/obrazovanje/srednje_obrazovanje/2025/SS_Pocetak_Skolske_2024-2025_Kraj_Skolske_2023-2024.pdf